

Basketbol Oyuncularında Saldırganlık ve Öfke Araştırması*

**Ayşe Nur HANEDAR CÖMERT

***Atilla PULUR

****Oğuzhan ACIBUNAR

ORJİNAL ARAŞTIRMA

Özet

Spor ortamlarında fiziksel temasın yoğunluğu ve sözel etkileşimin fazlalığı, sporcular arasında saldırganlık ve öfkenin ortaya çıkma ihtimalini artırmaktadır. Bu nedenle, sporcuların hem antrenman hem de müsabaka sırasında duygularını kontrol edebilmeleri büyük önem taşımaktadır. Özellikle öfkenin kontrolü ve saldırgan davranışların önlenmesi, yalnızca sporcuların kişisel gelişimi açısından değil, aynı zamanda takım içi uyum ve sportif performans açısından da kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın amacı amatör basketbol oyuncularının saldırganlık ve öfke düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Araştırma grubunun sayısının belirlenmesi amacıyla G*Power 3.1. programı kullanılmıştır. Alanyazın incelemesi ve G*Power testleri sonucunda en az 187 katılımcının araştırmaya katılması program tarafından önerilmiştir. Ardından çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan Türkiye Basketbol Liglerinde aktif olan 18 yaş ve üzerindeki 232 amatör basketbolcu oluşturmuştur. Amatör basketbolcuların 83'ünün (%35.8) kadın, 149'unun (%64.2) erkek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yaş ortalamaları 22.02±4.16, spor yaptıkları yıl ortalamaları ise 5.80±5.98 olarak tespit edilmiştir. Verilerin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu" ve Maxwell ve Moores (2007) tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarlanması Gürbüz vd. (2019) tarafından yapılan "Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada örneklem grubu için yapılan ölçeğe ait güvenirlik analizi sonucunda hesaplanan Cronbach's Alpha iç tutarlılık kat sayısı öfke alt boyutu: .88, saldırganlık alt boyutu: .89 ve ölçek toplamı: .92 olarak tespit edilmiştir. Veriler SPSS 25.00 ile analiz edilmiştir. Öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespit edilmesi amacıyla Histogram, Q-Q Plot grafikleri ve çarpıklık-basıklık değerlerine bakılmıştır. Yapılan testler sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde bağımsız örneklem t-testi ve Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların saldırganlık ve öfke düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılan t-testi sonucunda anlamlı farklılık tespit edilerek erkek basketbol oyuncularının saldırganlık ve öfke düzeylerinin kadın basketbol oyuncularına oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş değişkeninin değerlendirilmesi amacıyla yapılan Pearson korelasyon testi sonucunda yaş değişkeni ile basketbol oyuncularının saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Spor yılı değişkeninin değerlendirilmesi amacıyla yapılan Pearson korelasyon testi sonucunda ise; spor yılı değişkeni ile basketbol oyuncularının saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuç olarak; çalışmamız ve alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde saldırganlığın puan ortalamalarının öfkenin puan ortalamalarından daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sporcuların saldırganlık ve öfke eğilimlerinin mümkün olduğunca düşük seviyeye getirilmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu da görülmüştür. Araştırma Ankara ilindeki amatör basketbolcular ile sınırlandırılmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda, sporcuların saldırganlık ve öfke eğilimlerinin mümkün olduğunca azaltılmasının, spor ortamında ortaya çıkabilecek olumsuz davranışların önlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda, sporculara yönelik öfke kontrolü ve saldırganlıkla başa çıkma becerilerini destekleyici seminer ve eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Amatör sporcular, Takım sporları, Saldırganlık, Öfke

*Bu çalışma 21-24 Kasım 2024 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen 22. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur

** Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara-Türkiye, e-posta: hanedarayse21@gmail.com

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara-Türkiye, e-posta: pulur@gazi.edu.tr

**** Öğretim Görevlisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Çankırı-Türkiye, e-posta: oguzhanacibunar@karatekin.edu.tr

Research on Aggression and Anger in Basketball Players

Abstract

The intensity of physical contact and verbal interaction in sports environments increases the likelihood of aggression and anger among athletes. Therefore, it is of great importance for athletes to be able to control their emotions both during training and competition. In particular, controlling anger and preventing aggressive behaviors play a critical role not only in terms of athletes' personal development, but also in terms of team cohesion and sport performance. This study aims to examine the aggression and anger levels of amateur basketball players based on various variables. G*Power 3.1 was used to determine the required sample size. Based on literature review and G*Power tests, the program recommended at least 187 participants. The study group consisted of 232 amateur basketball players aged 18 and older who were active in Turkish Basketball Leagues in Ankara. Of the participants, 83 (35.8%) were female and 149 (64.2%) were male. The mean age was 22.02 ± 4.16 , and the mean years of sport participation were 5.80 ± 5.98 . "Demographic Information Form" and 'Aggression and Anger Scale in Sports' developed by Maxwell and Moores (2007) and adapted into Turkish by Gürbüz et al. (2019) were used to collect the data. The Cronbach's Alpha reliability coefficients were .88 for the anger sub-dimension, .89 for the aggression sub-dimension, and .92 for the total scale. SPSS 25.0 was used for data analysis. Histogram, Q-Q Plot, and skewness-kurtosis values were used to test for normal distribution, and the data were found to be normally distributed. Independent sample t-tests and Pearson correlation tests were conducted. As a result of the t-test conducted to evaluate the aggression and anger levels of the participants in terms of gender variable, a significant difference was found and it was determined that the aggression and anger levels of male basketball players were higher than female basketball players. As a result of the Pearson correlation test conducted to evaluate the age variable, no significant relationship was found between the age variable and the aggression and anger levels of basketball players. As a result of the Pearson correlation test conducted to evaluate the sport year variable, a positive, low and significant relationship was found between the sport year variable and the aggression and anger levels of basketball players. As a result, when our study and the studies in the literature were examined, it was determined that the mean scores of aggression were lower than the mean scores of anger. In addition, it was also seen that there is a need for studies to bring the aggression and anger tendencies of athletes to as low a level as possible. The research was limited to amateur basketball players in Ankara province. In line with the research findings, it is thought that reducing the aggression and anger tendencies of athletes as much as possible is important in terms of preventing negative behaviors that may occur in the sports environment. Therefore, seminars and training programs are recommended to support athletes in anger control and coping with aggression.

Keywords: Amateur athletes, Team sports, Aggression, Anger

Giriş

İnsanların fizyolojik ve psikolojik sağlıklarına katkı sağlayan, zihinsel ve motorik özellikleri istenilen seviyeye getiren, sosyal açıdan etkili olan biyolojik, sosyal ve pedagojik bir olgu olan spor; beden ve ruh sağlığını olması gereken seviyeye getirdiği zaman mutluluk meydana gelmektedir. Bireylerin fiziksel ve ruhsal bakımdan gelişimleri için sporun yeri oldukça önemli ve büyüktür (Yetim, 2019). Spor alanında uluslararası başarıların giderek artış göstermesi ve spordan para kazanan insanların artması hem sporcular hem de ülkeler arasındaki rekabeti de artırmıştır. Sporcuların elde ettiği bu başarıları öncelikle psikoloji, fizyoloji, beslenme, teknik ve taktik gibi çeşitli faktörler etkilemektedir (Baker ve ark., 2003; Balcıoğlu ve ark., 2016). Bireysel ya da takım sporlarında başarı elde edilmesi bütün dünya için önemli bir yer tutmaktadır. Bu durum da rekabetin etkisinin fazla olmasına sebep olmaktadır (Kumar, 2015). Başarı ya da başarısızlık sonucunda kazanılan ya da kaybedilen ödüllerden doğan rekabet unsurunun bu denli ön plana çıkması sporda saldırganlık, şiddet ve öfke gibi durumların önünü açabilmektedir. Tiryaki'ye (2000) göre; sporcuların müsabakayı kaybetmesi, sporcuların oyun disiplininin uzaklaşması, hakemlerin yanlı davranışlar sergilemesi, takımların kazanması ya da kaybetmesinden oluşacak durumlardan kaynaklı olarak sporda saldırganlık gibi durumlar meydana gelmektedir.

Saldırganlık; etrafındakilerden üstün olmak, onları yönetmek, var olan bir işi bozmak için kırıcı, düşman gibi, hırpalayıcı, acıtan hedefleri olan davranış biçimi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu saldırgan davranışların bir amacı vardır ve herhangi bir kişi, grup ya da topluma yönelik olabilmektedir (Tiryaki, 2000). Saldırganlık sözel ve duygusal olarak karşımıza çıkabilmektedir. Sözel saldırganlığa bakıldığında; karşısındakinin benliğine saldırmayı yani tehdit, incitme, küçük düşürme, hakaret, dalga geçme, bağırma gibi davranışları içermektedir (Roberto ve ark., 2003). Duygusal saldırganlığın ise; etrafındakileri duygusal anlamda incitmek, sıkıntıya sokmak ve ruhsal yönden örselemek gibi amaçları bulunmaktadır (Akyüz ve ark., 2002). Saldırganlığın temeline inildiğinde tahminen bir ihtiyacın tatmin edilmesi için gerekli davranışların engellenmiş olması yatmaktadır. Herhangi bir şekilde engellenmiş organizma, bilişsel ve fizyolojik mekanizmaların desteğiyle öfkelenmektedir. Öfkelenen organizmanın saldırganlık iç güdüsü yerine davranışları engellendiği için saldırdığı söylenebilir (Acet, 2005). Saldırganlığa yol açabilecek etkenlerden birinin de doğal bir duygu olan öfkenin kontrol edilememesi olduğu söylenebilir. Bu nedenle öfke ve saldırganlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Mowlaie ve ark., 2011). Öfke, toplumsal hayatta incinme, haksızlıkla karşılaşma ve kötü davranışlara maruz kalma gibi dış etkenlerden ve bireylerin kendi iç dünyalarında yaşadıkları çatışmalardan doğan, rahatsızlık hissi veren, belli bir sıklıkta, yoğunlukta ve sürede gerçekleşen duygu olarak tanımlanmaktadır (Schiraldi ve Kerr, 2002). Öfke, kişisel yaşamımızda önemli bir yere sahip evrensel duygulardan biri olarak

görülmektedir. Kültürlere göre öfke farklılık gösterebilmektedir. Bazen kısa süreli, şiddeti orta ve insanlara faydalı olabilirken bazen de yüksek şiddetli, yoğun ve tahrip edici yapıya sahip olabilmektedir. Öfke duygusunun direkt ifade edilebilir olmasının yıkıcı bir özelliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çoğu kültürde olumsuz olarak ifade edilmektedir (Balkaya ve Şahin, 2003). Saldırganlık davranışı ve öfke duygusuyla günlük hayatta olduğu gibi spor ortamlarında da karşı karşıya kalınabilmektedir. Karşı karşıya kalınan bu saldırganlık ve öfke durumlarının istenmeyen birçok olayın nedeni olabilecek etkide olduğu düşünülmektedir (Fişekçioğlu ve Can, 2019).

Sporda öfke sıklıkla karşımıza çıkabilen bir duygu olduğu bilinmektedir. Öfke rakibin tehdit edici sözleri gibi dışardan oluşabilecek ya da kötü sergilenen bir performans gibi içsel olarak meydana gelebilecek çeşitli olaylar tarafından tetiklenebilmektedir (Mowlaie ve ark., 2011). Saldırganlık spor açısından değerlendirildiğinde ise; saldırı durumunun hangi amaçla ve kasıtlı olarak yapıp yapılmaması ile saldırının yöneltildiği hedef olarak iki önemli nokta üzerinde durulmaktadır. Spor müsabakaları ve rekabet ortamında seyircinin bulunması, saldırganlığın ortaya çıkmasına uygun bir zemin oluşturmaktadır. Rakibe zarar verici her davranış saldırganlık olarak nitelendirilmemesi gerekmektedir. Spor müsabakalarındaki saldırganlığın sınırlarını oyun kuralları ve yapılan davranıştaki niyet belirlemektedir. Örneğin; güreş ve boks gibi branşlardaki mücadele şekliyle futbol, voleybol ve basketbol gibi branşlardaki mücadele şekli farklı özellikler taşımaktadır. Çünkü her spor branşı kendine özgü kurallar belirlemekte ve bu kurallara uygun şekilde mücadeleye izin vermektedir (Acet, 2005). Spor müsabakalarında yenme ve yenilme durumları sporculara daima bir baskı ve tehdit hissi yaşatmaktadır. Spor yarışma kuralları uluslararası bir düzeyde belirlenmektedir. Bu kuralların ihlal edilmemesi için çeşitli önlemler alınmaktadır. Yine de normal şartlar altında yarışmayı kazanamayacağını anlayan sporcu veya diğer ilgili kişiler, kuralları ihlal ederek ve rakiplerine karşı saldırgan hareketlerde bulunarak yarışı kendileri için avantaja dönüştürmeye çalışmaktadır. Fakat bu durum sporun ruhuna ve amacına, centilmenlik anlayışına ters düşmektedir (Yetim, 2019).

Sporda saldırganlık ve öfke durumlarına sık sık rastlanabilmenin temeline bakıldığında; sporcuların genel özellikleri, antrenörünün vermiş olduğu taktikler, taraftarlar ve medyanın sporcu üzerindeki baskısıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle takım sporlarında çeşitli terimler saldırganlığı içermektedir. Bunlara örnek olarak “agresif savunma” ve “agresif oyun” gösterilebilmektedir. Kullanılan agresif terimi onaylanan bir durumu işaret etmektedir. Oyun kurallarının sınırlarını geçmedikçe desteklenmekte ve bazen ödüllendirilmektedir (Doğan, 2015). Saldırganlık ve öfke durumlarının ortaya çıkma olasılığı olan takım sporlarından bir tanesi de basketboldur. Her spor branşında olduğu gibi basketbolunda bir tarihi geçmişi bulunmaktadır. Springfield Koleji’nin Spor Direktörü olan Doktor Gulick, okulda bulunan öğrencilerin kış

mevsiminde kapalı spor salonlarında eğlenerek vakit geçirmeleri için bir oyun düşünülmesi kanısına varmış ve Doktor Naismith'i bu konuda görevlendirmiştir. Doktor James Naismith ise, yaptığı denemeler sonucunda on üç kurala sahip basketbol oyununu bulmuştur. İki adet şeftali sepeti spor salonunun iki ucuna asılmıştır. Her takımın oyuncuları 9 kişiden oluşmaktadır. Oyuncular futbol topunu bu sepetlere sokmaya çalışmaktadır. Böyle ortaya çıkan bir oyun zamanla değişime uğrayıp gelişerek bugün bildiğimiz modern basketbola dönüşmüştür (Yüce ve Aytuna, 2019). Basketbol, taraftar ve oyundaki sporcuları bambaşka heyecan ve beklentilere sürükleyen bir takım sporu olarak görülmektedir (Urartu, 2006). Hem basketbol branşının günümüzdeki hali hem de çeşitli spor branşlarının var olduğu ortamlara bakıldığında fiziksel temas ve sözel etkileşimin yoğun olduğu, sosyalleşmenin gerçekleştiği ve olayların spontane şekilde gerçekleştiği görülmektedir (Kavussanu, 2008).

Basketbol gibi takım ve çeşitli bireysel sporlarla ilgilenen sporcuların penceresinden saldırganlık davranışı ve öfke duygusu çeşitli çalışmalarda incelenmiştir. Demir ve arkadaşları, (2017) takım sporlarında mücadele eden sporcuların birçok engelle karşılaşması sonucu kendileri koruyabilmeleri ve savunabilmeleri bakımından saldırgan tepkiler gösterdikleri ve böyle ortamlardan kaçınmak için çözüm aradıklarını belirlemiştir. Maxwell ve arkadaşları, (2009) bireysel sporlarla uğraşan sporcuların daha az saldırganlık ve öfke duyduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Maxwell (2004) araştırmasında bireysel sporlarla uğraşan sporcuların takım sporlarıyla uğraşanlara göre daha düşük saldırganlık seviyelerine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Karabulut, (2013) çim hokeyi sporcularıyla yaptığı çalışmada sporcuların saldırganlık seviyelerinin orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Nitekim fiziksel yakın temasın fazla olduğu takım sporlarında ulusal ve uluslararası organizasyonların çeşitliliği, kazanma hırısı, rekabet ve seyirci ilgisinin artmasıyla sporculardaki saldırganlık davranışı ve öfke duygusunun seviyelerinin başarı ya da başarısızlığı etkileyebileceği düşünülmektedir. Fiziksel yakın temas ve sözel etkileşimin fazla olması nedeniyle sporcular arasında saldırganlık ve öfkenin ortaya çıkması olası bir durum olarak değerlendirilmektedir. Böyle ortamlarda, sporcuların saldırgan davranışlarını ve öfke gibi duygularını kontrol edebilmeleri önemli görülmektedir. Öfkeyi kontrol altına alabilmenin ve yönetebilmenin sportif başarı için önemli olduğu düşünülmektedir. Sporcuların saldırganlık ve öfke eğilimlerini belirlemek ve mümkün olan düzeyde en aza indirmek araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Buradan yola çıkarak basketbolu amatör bir şekilde oynayan sporcuların saldırganlık ve öfke düzeylerinin cinsiyet, yaş ve spor yılı değişkenleri göz önünde bulundurularak incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma desenlerinden olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; geçmişte ya da o an da mevcut olan bir durumun olduğu gibi betimlenmesini amaçlamaktadır. İncelenecek olan durum, nesne ya da birey kendi etrafında ve bulunduğu şekliyle tanımlanmaya çalışılmakta ve bunların değiştirilmesi için herhangi bir çaba gösterilmemektedir. Mevcutta var olan durumun değiştirilmeden gözlemlenmesi önemli olarak görülmektedir (Karasar, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan Türkiye Basketbol Liglerinde aktif olan 18 yaş ve üzerindeki amatör basketbolcular oluşturmuştur. G*Power 3.1. programı kullanılarak katılımcı sayısı belirlenmiştir. Sporcularda saldırganlık ve öfke düzeylerini anlayabilmek için alanyazın incelemesi yapılmıştır. İlgili alanyazın göz önünde bulundurularak etki büyüklüğünün orta ile büyük arasında olabileceği belirlenmiştir (Somoğlu ve ark., 2023; Kalkavan ve ark., 2022; Belli ve ark., 2018; Havadar ve Kalkavan, 2022). Bu nedenden dolayı orta etki büyüklüğü tercih edilmiştir (Cohen, 1988). Correlation: Bivariate normal model testinde etki büyüklüğü büyük ve Difference between two independent means (two groups) testinde etki büyüklüğü orta ile büyük arasında tespit edilmiştir. Tüm testler için ,05 hata payı, %90 güç ile araştırmaya katılması beklenen kişi sayısı 168 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların ölçeği eksik ya da hatalı doldurma olasılığı göz önünde bulundurulduğunda örneklem sayısında %10 artış yapılmıştır (Suresh ve Chandrashekara, 2012). Artış sonucunda araştırmaya katılması gereken kişi sayısının en az 187 olması önerilmiştir. Ardından araştırmaya 241 kişi dahil edilmiştir. Katılımcıların doldurduğu formların incelenmesi sonucunda 9 formun hatalı doldurulduğu tespit edilerek araştırmadan çıkarılmış ve yaşları 18-45 arasında 232 sporcu ile araştırma tamamlanmıştır. Katılımcıların 83'ünün (%35.8) kadın, 149'unun (%64.2) erkek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 22.02 ± 4.16 ve spor yaptıkları yıl ortalaması 5.80 ± 5.98 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Veriler, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği"nin Google Form aracılığıyla online form haline getirilmesiyle toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcılara uygulanan Kişisel Bilgi Formu soruları cinsiyet, yaş ve spor yılı değişkenlerinden oluşmaktadır.

Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği: Maxwell ve Moores (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Gürbüz ve arkadaşları (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin saldırganlık (6 madde) ve öfke (6 madde) olmak üzere 2 alt boyutlu ve toplam 12 maddelik bir yapıda olduğu ifade edilmektedir. Ölçek likert tipi 5'li derecelendirme sistemine göre hazırlanmıştır. Sorulara katılım ise, katılmıyorum (1) ile tamamen katılıyorum (5) arasında olumsuzdan olumlu yöne doğru

gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin güvenirlik analizi sonucunda hesaplanan Cronbach's Alpha iç tutarlılık kat sayısı saldırganlık .79, öfke .79 ve toplam ölçek .83 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ölçeğin alt boyutları ve ölçek toplamına ait Cronbach's Alpha katsayılarına ise; öfke alt boyutu: .88, saldırganlık alt boyutu: .89 ve ölçek toplamı: .92 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 25.00 kullanılmıştır. Başlangıçta verilerin normal dağılıp dağılmadığına Histogram, Q-Q Plot grafikleri ve çarpıklık-basıklık değerleri ile test edilerek bakılmıştır. Testler sonucunda ise verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Sonrasında verilerin çözümlenmesinde bağımsız örneklem t-testi ve Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Ölçek alt boyutları olan öfke ve saldırganlık ile ölçek genelinin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek değerlerin (-) 2.00 ile (+) 2.00 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlerin (-) 2.00 ile (+) 2.00 arasında olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir (George ve Mallery, 2020).

Araştırmanın Etiği

Etik komisyon onayı için Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna başvurulmuştur. Sonucunda araştırmayı gerçekleştirebilmek için gerekli etik komisyon onayı (Sayı No: E-77082166-604.01-1006855, Tarih: 30.07.2024) alınmıştır. Ayrıca mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Saldırganlık ve Öfke Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S	t	p
Saldırganlık	Kadın	83	8.67	3.56	-6.67	.000
	Erkek	149	12.93	5.16		
Öfke	Kadın	83	12.25	4.94	-5.14	.000
	Erkek	149	15.96	5.44		
Saldırganlık ve Öfke Toplam	Kadın	83	20.92	7.54	6.48	.000
	Erkek	149	28.89	9.67		

*p<0.05

Tablo 1 saldırganlık (t=-6.67; p< .05), öfke (t= -5.14; p< .05) ve ölçek toplam (t= 6.48; p< .05) puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığını göstermektedir. Tablo incelendiğinde erkek sporcuların puan ortalamalarının kadın sporcuların puan ortalamalarından yüksek olduğu ve anlamlı farklılaşmanın erkek sporcular lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Saldırganlık, Öfke ve Toplam ile Yaş Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi

Değişken	Saldırganlık	Öfke	Saldırganlık ve Öfke Toplam

Yaş	.064	.119	.101

*p>0.05

Tablo 2’de yaş değişkeni ile saldırganlık ($r = .064$; $p > .05$), öfke ($r = .119$; $p > .05$) ve ölçek toplam puanı ($r = .101$; $p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Saldırganlık, Öfke ve Toplam ile Spor Yılı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi

Değişken	Saldırganlık	Öfke	Saldırganlık ve Öfke Toplam
Spor Yılı	.178**	.226**	.222**

**p<0.01

Tablo 3’te spor yılı değişkeni ile saldırganlık ($r = .178$; $p < .01$), öfke ($r = .226$; $p < .01$) ve ölçek toplam puanı ($r = .222$; $p < .01$) arasında pozitif yönde, düşük ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon testindeki sınıflandırmada şu değerler dikkate alınmıştır: .00-.10 arası önemsiz, .10-.39 arası düşük, .40-.69 arası orta, .70-.89 arası yüksek, .90-1 arası çok yüksek (Schober ve ark., 2018).

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Bu araştırmada amatör basketbolcuların saldırganlık ve öfke düzeyleri cinsiyet, yaş ve spor yılı açısından incelenmiştir. Çalışma sonunda erkek amatör basketbolcuların saldırganlık ve öfke düzeylerinin kadın amatör basketbolculara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sporcuların spor yıllarının artmasıyla saldırganlık ve öfke düzeylerinin de düşük seviyede arttığı belirlenmiştir. Maxwell ve Moores (2007) öfkenin saldırganlığı yordayan önemli bir etken olduğunu belirtmektedir. Fakat her öfke duygusu saldırganlığa sebep olmayacaktır. Saldırganlığın belirli bir şekilde öfke düzeylerinden daha az seviyede olduğuna dair bulgular ise, bu durumu desteklemektedir (Uluç, 2022). Çalışmamız ve alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde saldırganlığın puan ortalamalarının öfkenin puan ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda cinsiyet değişkeni açısından katılımcılara ait saldırganlık ve öfke alt boyutlarından elde edilen puanlar incelendiğinde; erkek amatör basketbolcuların kadın amatör basketbolculara göre saldırganlık ve öfke düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebinin erkeklerin yapısal olarak kadınlara oranla daha sert yapıda olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Alanyazın incelemesi sonucu benzer çalışmaların olduğu görülmüştür. Belli ve arkadaşları, (2018) spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin öfke düzeylerini incelemiş ve erkek öğrencilerin öfke düzeylerinin kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Şahinler ve Ulukan, (2020) yaptıkları araştırmada spor yapan erkek üniversite öğrencilerinin yıkıcı

saldırganlık ve edilgen saldırganlık düzeylerinin kadın öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Karabulut, (2013) çim hokeyi sporcularını dahil ettiği çalışmada sporcuların saldırganlık düzeylerini incelemiş ve erkek sporcuların yıkıcı saldırganlık düzeylerinin kadın sporculara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Gedik ve Güvendi, (2023) erkek dövüş sporcularının saldırganlık ve öfke düzeylerinin, kadın dövüş sporcularına oranla daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Cin ve arkadaşlarının (2022) yaptığı çalışmada erkek sporcuların kadın sporculara oranla saldırganlık düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Tam aksine çalışmamızı desteklemeyen çalışmaların olduğu da görülmektedir. Takım sporcularının sporda saldırganlık ve öfke düzeylerinin incelendiği bir çalışmada kadın ve erkek sporcuların saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Meses, 2023). Spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin dahil edildiği bir diğer araştırmada, kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı fark bulunamamıştır (Kaplan ve Asgarov, 2023). Yamak ve arkadaşları, (2019) spor lisesi ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öfke ve saldırganlık düzeylerini incelemiş ve cinsiyet açısından anlamlı fark tespit edememiştir. Türkçapar ve Yasul, (2021) sporcuların öfke düzeylerini incelediği araştırmasında cinsiyet açısından anlamlı fark bulamamıştır. Havadar ve Kalkavan, (2022) sporcuların saldırganlık düzeylerini incelemiştir. Cinsiyet değişkeni açısından fiziksel saldırganlık, düşmanlık, öfke ve sözel saldırganlık alt boyutlarından elde edilen puanlar sonucunda herhangi bir anlamlı fark bulamamıştır.

Yaş değişkeni açısından katılımcılara ait saldırganlık ve öfke alt boyutlarından elde edilen puanlar incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde çeşitli çalışmaların olduğu görülmektedir. Mücadele sporlarıyla ilgilenen sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelendiği çalışmada, sporcuların yaş ile saldırganlık arasında bir ilişki tespit edilmemiştir (Karlı ve ark., 2023). Gedik ve Güvendi, (2023) dövüş sporcularının saldırganlık ve öfke düzeylerini incelemiş, yaş ile bir ilişki tespit etmemişlerdir. Öte yandan; Türkçapar ve Yasul, (2021) okul takımlarında yer alan bireysel ve takım sporcularının öfke düzeylerini incelemiştir. 20 ve 21 yaşındaki sporcuların, 18 ve 19 yaşındaki sporculara göre öfkelerini daha kolay dışa vurduklarını belirlemişlerdir. Kalkavan ve arkadaşları, (2022) amatör ve profesyonel futbolcuların öfke düzeylerini incelemiştir. Sporcuların yaşlarının artmasıyla öfke kontrol seviyelerinin yüksek oranda arttığı sonucuna varmıştır. Yaşın artmasıyla sporcuların çevresel şartlara olan uyumunun hızlı bir şekilde sağlanabilmesiyle bağlantılı olduğunu düşünmektedirler. Havadar ve Kalkavan (2022) tarafından yapılan çalışmada yaş değişkeni için korelasyon testi yapılarak yaşın artmasıyla saldırganlık ve öfke düzeylerinin azaldığı gözlenmiştir. Cin ve arkadaşları, (2022) sporcuların yaşlarının artmasıyla öfkelerinin de düşük düzeyde arttığını belirlemiştir. Uluç, (2022) sporcuların yaşları arttıkça saldırganlık ve öfke düzeylerinin azaldığını tespit etmiştir.

Spor yılı değişkeni açısından katılımcılara ait saldırganlık ve öfke alt boyutlarından elde edilen puanlar incelendiğinde, amatör basketbolcuların spor yaptıkları yılın artmasıyla saldırganlık ve öfke düzeylerinin de arttığı görölmektedir. Spor yılı arttıkça, sporcuların tecrübelerinin artması ve sporda daha profesyonel düşünmeye başlamalarının, rekabet ve kazanma hırslarının da artmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Karabulut, (2013) im hokeyi sporcularının atılgan saldırganlık düzeylerinin yaptıkları spor yılının artmasıyla yükseldiğini ortaya koymuştur. Öte yandan; şahinler ve Ulukan, (2020) yaptıkları araştırmada spor yılı değişkeni açısından anlamlı bir fark tespit etmemişlerdir. Havadar ve Kalkavan, (2022) spor yılı değişkeni açısından yapılan korelasyon testi sonucunda yalnızca düşmanlık alt boyutu ile negatif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Karlı ve arkadaşları, (2023) mücadele sporcu ile ilgilenen sporcuların saldırganlık düzeyleri ile spor yılları arasında bir ilişki tespit edememiştir. Gedik ve Güvendi, (2023) dövüş sporcularının saldırganlık ve öfke düzeylerinin spor yılı ile ilişkisi olmadığını belirlemiştir. Uluç, (2022) sporcuların spor yıllarının artmasıyla saldırganlık ve öfke düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma Ankara ilindeki amatör basketbolcular ile sınırlandırılmıştır. Elde edilen bulgular neticesince takım veya bireysel sporlar ile ilgilenen sporcuların saldırganlık ve öfke eğilimlerinin mümkün olduğunca düşük seviyeye getirilmesi, spor ortamında istenmeyen davranışların engellenmesi için bu konusunda seminer ve eğitimler verilmesi fayda sağlayacaktır. Alanyazına katkı sağlaması açısından farklı illerde veya farklı branş sporcuları ile benzer çalışmalar yapılması, yapılacak yeni çalışmalarda amatör sporcuların yanında profesyonel sporculara da yer verilmesi önerilmektedir. Bu araştırmanın yanı sıra bu konuda nitel bir çalışmanın yapılmasının alanyazına farklı bir bakış açısı getireceği düşünülmektedir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 30.07.2024

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: E-77082166-604.01-1006855

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmada tüm yazarlar eşit düzeyde katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Yazarlar arasında bu çalışma ile ilgili herhangi bir çatışma ya da çıkar bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Acet, M. (2005). *Sporda saldırganlık ve şiddet*. Morpa.
- Akyüz, G., Kuğu, N., Doğan, O. ve Özdemir, L. (2002). Bir psikiyatri polikliniğine başvuran evli kadın hastalarda aile içi şiddet, evlilik sorunları, başvuru yakınması ve psikiyatrik tanı. *Yeni Symposium*, 40(2), 41-48.
- Baker, J., Horton, S., Robertson-Wilson, J. ve Wall, M. (2003). Nurturing sport expertise: Factors influencing the development of elite athlete. *Journal of sports science & medicine*, 2(1), 1-9.
- Balcıoğlu, Y. H., Ildırım, E. ve Balcıoğlu, İ. (2016). Spor bilimleri alanında öfke duygusu ve saldırganlığın farklı açılardan değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-9.
- Balkaya, F. ve Şahin, N. H. (2003). Çok boyutlu öfke ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14(3), 192-202.
- Belli, E., Gürbüz, A. ve Gültekin O. (2018). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öfke düzeylerinin araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 163-171.
- Cin, H., Yılmaz, B. H. ve Ektirici, A. (2022). Sporcularda öfke ve saldırganlık algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 230-243. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.1141428>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. (2nd ed.). Erbbbaum.
- Demir, H., Sezan, T., Demirel, H., Yalçın, Y. G. & Altın, M. (2017). Sporcuların öfke ifade tarzları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(9), 408-414.
- Doğan, O. (2015). *Spor psikolojisi*. Detay Yayıncılık.
- Fişekçioğlu, İ. B. (2019). *Futbolda taraftar ve öfke ilişkisi*. Sonçağ Akademi Yayınları.
- Gedik, M. R. ve Güvendi, B. (2023). Dövüş sporcularının saldırganlık ve öfke düzeylerinin belirlenmesi: Yalova ili örneği. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 29-35.
- George, D. ve Mallery, P. (2020). *IBM SPSS statistics 26: Step by step*. Routledge.
- Gürbüz, B., Kural, S. ve Özbek, O. (2019). Sporda saldırganlık ve öfke ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 206-217.
- Havadar, T. ve Kalkavan, A. (2022). Amatör futbolcular, kayakçılar ve salon sporlarına katılan sporcuların saldırganlık düzeylerinin araştırılması (Kars ili örneği). *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 24-38.
- Kalkavan, A., Karaca, B. ve Işık, U. (2022). Amatör ve profesyonel futbolcuların öfke düzeylerinin incelenmesi. *Sportive*, 5(2), 55-68.
- Kaplan, E. ve Asgarov, S. (2023). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 93-102.
- Karabulut, E. O. (2013). 16 yaş altı çim hokeyi sporcularının saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 139-147. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000247
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel.
- Karlı, Ü., Yıldız, N. O., Karlı, Ü. ve Üzümlü, H. (2023). The Investigation of Aggression Levels of The Combat Sport Athletes. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 792-803. <https://doi.org/10.25307/jssr.1361030>
- Kavussanu, M. (2008). Moral behaviour in sport: A critical review of the literature. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(2), 124-138. <https://doi.org/10.1080/17509840802277417>
- Kumar, M. (2015). A comparative study of aggressive among the sports person of different semi-content games. *International Journal of Science and Research*, 6(1), 1268-1270.
- Maxwell, J. P. (2004). Anger rumination: An antecedent of athlete aggression?. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(3), 279-289. [https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(03\)00007-4](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(03)00007-4)
- Maxwell, J. P. ve Moores, E. (2007). The development of a short scale measuring aggressiveness and anger in competitive athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(2), 179-193.
- Maxwell, J. P., Visek, A. J. ve Moores, E. (2009). Anger and perceived legitimacy of aggression in male Hong Kong Chinese athletes: Effects of type of sport and level of competition. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(2), 289-296. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2008.07.010>

- Meses, C. (2023). *Takım sporcularında algılanan antrenör tutum ve davranışları ile sporda saldırganlık ve öfke ilişkisi* [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Mowlaie, M., Besharat, M. A., Pourbohloul, S. ve Azizi, L. (2011). The mediation effects of self-confidence and sport self-efficacy on the relationship between dimensions of anger and anger control with sport performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 138-142. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.027>
- Roberto, A. J., Meyer, G., Boster, F. J. ve Roberto, H. L. (2003). Adolescents' decisions about verbal and physical aggression: An application of the theory of reasoned action. *Human Communication Research*, 29(1), 135-147.
- Schiraldi, G. R. ve Kerr, M. H. (2002). *The anger management sourcebook*. McGraw Hill Companies.
- Schober, P., Boer, C. ve Schwarte, L. A. (2018). Correlation coefficients: Appropriate use and interpretation. *Anesthesia & Analgesia*, 126(5), 1763-1768. <https://doi.org/10.1213/ANE.0000000000002864>.
- Somoğlu, M. B., Albayrak, A. Y., Taşkın, S. ve Taşkın, S. (2023). Sporcuların yaralanma kaygılarının saldırganlık ve öfke düzeylerinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 1405-1414.
- Suresh, K. P. ve Chandrashekara, S. (2012). Sample size estimation and power analysis for clinical research studies. *Journal of Human Reproductive Sciences*, 5(1), 7-13.
- Şahinler, Y. ve Ulukan, M. (2020). Spor yapan üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *International Sport Science Student Studies*, 2(1), 16-24.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor psikolojisi*. Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Türkçapar, Ü. ve Yasul, Y. (2021). Üniversite okul takımlarında yer alan bireysel ve takım sporu yapan öğrencilerin öfke düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1923-1931.
- Uluç, E. A. (2022). Karate Sporcularında Spor Karakterinin Saldırganlık ve Öfke Üzerinde Etkisinin Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1559-1568. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1181544>
- Urartu, Ü. (2006). *Basketbol; teknik- taktik- kondisyon*. İnkılap Kitabevi.
- Yamak, B., İmamoğlu, O., Elitöz, M., Çebi, M. ve İslamoğlu, İ. (2019). Spor lisesi ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öfke ve saldırganlık düzeylerinin araştırılması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 314-332. <https://doi.org/10.26466/opus.592641>
- Yetim, A. (2019). *Sosyoloji ve spor*. Gazi Kitabevi.
- Yüce, M. ve Aytuna, F. (2019). *Türkiye Basketbol Tarihi*. Türkiye Basketbol Federasyonu.